

İzmir Selçuk'ta Şirince, Yedi Uyurlar, Meryem Ana ve Efes Müzesi Gezisi ve Mitolojik Açından Hatırlattıkları

Sirince, Seven Sleepers, Virgin Mary and Ephesus Museum Tour and Mythological Reminders in Selcuk, Izmir

Prof. Dr., Mustafa TÖZÜN

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD

Özet:

Bu yazıda İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı adına İzmir'in Selçuk ilçesine 30.06.2021 tarihinde yapılan bir gezi konu edilmiştir. Bu gezinin sonunda Şirince'nin tarihi özellikleri, Yedi Uyurlar, Meryem Ana Evi ve Efes Müzesi'nde Efesli Artemis'e ait bilgiler kaleme alınmıştır. Efesli Artemis'te Meryem Ana'ya aktarılan bazı özelliklere değinilmiştir. Gezilen yerler ile ilgili bazı mitolojik hikâyeler ve inanç unsurları konu edilerek bir gezi raporu hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şirince, Yedi Uyurlar, Meryem Ana, Efesli Artemis

Abstract:

In this article, a trip made to Selcuk district of İzmir on behalf of İzmir Katip Celebi University Faculty of Medicine, Department of Public Health, on 30.06.2021 is the subject. At the end of this trip, the historical features of Sirince, the Seven Sleepers, the House of Virgin Mary, and the information about Artemis of Ephesus in the Ephesus Museum were written. Some features transferred to the Virgin Mary in Artemis of Ephesus are mentioned. A travel report was prepared by talking about some mythological stories and belief elements related to the places visited.

Keywords: Sirince, Seven Sleepers, Virgin Mary, Artemis of Ephesus

1. Giriş:

Antik çağa ait dünyanın yedi harikasından biri olan Artemis Tapınağından bir sütun bizi Efes'in karşısında beklemektedir. Antik Yunan medeniyetine ve Yunan Mitolojisine aşina olmayanlar için bu sütun hiçbir şey ifade edemeyebilir. Ancak ayakta kalan tek bir sütun bile Antik çağa ve mitolojiye ilgili olanlara çok şey anlatacaktır.

Biz de İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim dalı öğretim üyeleri **Prof. Dr. Mustafa TÖZÜN**, **Doç. Dr. Melih Kaan SÖZMEN** ve asistan doktorlar **Dr. Gökhan AKAR** ve **Dr. Eren BÜYÜKÖZMEN** olarak her şey ile olduğu gibi antik çağ ve mitolojiyle ve dahi din ve inanç ile ilgili bir geziyi İzmir'in Selçuk ilçesinde yer alan Efes Antik kentinin çevresine gerçekleştirdik.

Tarih **30 Haziran 2021**'di. Günün en sıcak olduğu saatte hava sıcaklığı 35 santigrat dereceyi gösteriyordu. Bugünün anısına Efesli Artemis ve Yedi Uyurlara odaklanan bu yazı kaleme alındı. Günün çok sıcak olması nedeniyle bugün Efes Antik Kentinin içi gezilemedi. Selçuk Kalesi gezilerek Aziz Yuhanna'nın bazilikası da görülemedi. Bunlar ile ilgili bilgiler başka makalelerimiz de ele alınmıştı.

Bu makalenin amacı; Gezi programı dâhilinde görülen yerler kapsamında Efesli Artemis ve Meryem Ana ilişkisini tekrar ele almak ve Yedi Uyurlar hakkında özet bir bilgi sunmaktır.

2. Şirince Gezilmeden Olmaz:

Efes Antik kentine yapılacak bir gezide Şirince Köyü gezilmeden olmaz. Selçuk ilçe merkezine İzmir yönünden giriş yapıldığında sol tarafa doğru Şirince levhasıyla karşılaşılır. İlçe merkezine varıldığında ikinci bir levha ile gösterilen yeni yoldan da Şirince'ye ulaşılabilir. Biz Şirince'ye çıkışı birinci, Şirince'den inişi ikinci yoldan yapmayı tercih ettik. Tarihi M.Ö. 5. Yüzyıla dayanan köy önce Küçük Menderes havzasında kurulmasına rağmen, sellerden etkilenmemesi için dağa taşınmıştır. İlçe merkezinden 8 km kadar yukarıya çıkıldığında köye ulaşılabilir. Köy bir Rum köyüdür ve 1922'den önceki Rum evlerinin özelliklerini bugün de yansıtmaktadır. Köylülerin küçük pansiyon işletmeciliği, el sanatları ve şarap yapımıyla mikro turizme yöneldikleri görülmektedir. Şirince şaraplarıyla da ünlüdür.

Resim 1. Şirince Evleri

Şirince’de 19. yüzyıla ait iki kilise de bulunmaktadır. Bu iki kilisenin adları Aya Yani (*Aziz Yoannes*) ve Aya Dimitri (*Aziz Dimitrios*)’dir. Her ikisi de “Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı” (1978) olarak Anıtlar Yüksek Kurulu’na tescil edilmiştir (Kılıçaslan, 2012).

Resim 2. Aya Yani (*Aziz Yoannes*) Kilisesi, Şirince

(Sağda Gökhan Akar, Solda Eren Büyüközmen, ortada Mustafa Tözün)

Biz de mübadele ile evlerini terk eden eski Rum köylülerinin evlerini, şarap mahzenlerini ve iki kiliseyi gezip, kahvelerimizi içerek Şirince’den ayrıldık. Mübadele konusuna da kısaca değinirsek; Osmanlı döneminde Şirince bir Rum köyüydü. Kurtuluş Savaşı sonunda Lozan Anlaşması imzalandı. Bunun üzerine 30 Kasım 1923’de “Türk ve Rum Ahalinin Mübadelesine Dair Mukavelename ve Protokol” ile Türkiye’deki Rumlar ve Yunanistan’daki Türkler

(İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türkleri hariç) zorunlu göç ettirildiler. Rumların boşalttığı Şirince köyüne de Kavala ve Selanik'ten gelen Türk göçmenler yerleştiler. Bu köyün adı eskiden Çirkince idi. İzmir Valisi olan Kazım Dirik Paşa (1926-1935) bu şirin köyün adını Çirkince'den Şirince'ye değiştirilmesini sağlayan kişidir (Kaya, 2012).

Resim 3. Şirince’de bir restoran.

(Kahve molası. Sağda Eren Büyüközmen, Solda Melih Kaan Sözmen)

Ayrılırken spiritüel açıdan köyün iki önemli hususu da aklımızdaydı. Kısaca değinirsek biri 2012 Kıyamet söylentisi, diğeri ise Meryem Ana Evi'nin yerinin tespiti.

Burak Eldem'in (2003) *“2012 Marduk’la Randevü”* kitabında Sümer ve Babil Mitolojilerinin anlatımıyla bilinen Marduk'un güneş sistemine giren bir gezegen olduğu, 3661 yılda bir dünyanın yörüngesine yakın bir yerden geçmesiyle önemli olayların gerçekleştiği ve 2012 yılında tekrar dünyanın yakınından geçişinin kıyameti getireceği yazıyordu. Bu tarihsel hesap Mayaların takviminin sonuna da denk geliyordu. İşte bu nedenle 2012 yılında bir kıyamet beklentisi başlamıştı. Bu kıyamet dünyanın sonundan çok yeni bir çağın başlangıcı anlamına da geliyordu. Beklenen kıyamet günü tam olarak 21 Aralık 2012 idi. Konumuzla ilgili olan yanı yeryüzünde kıyametin kopmayacağı iki yerden birisi olarak Şirince köyü işaret ediliyordu. Bundan sonrasında medyada bilgi kirliliği başladı. Ünlü Hollywood yıldızlarına kadar pek çok tanınmış simanın 21 Aralık 2012 günü için Şirince’de rezervasyon yaptırdığı haberleri Şirince’yi dünyanın gündemine taşımıştı (Yüksel, 2014). O gün geçti. Beklenen kıyamet kopmadı...

Ancak ne olması gerektiği ve ne beklendiği de önemlidir... Dünyamızın yeni bir çağa girmediğini söyleyemeyiz...

Şirince ile ilgili ikinci konumuz Meryem Ana Evi'nin tespitinde Şirince'nin Rum köylülerinin oynadığı rol ve çabalarıdır... Hıristiyanlık için büyük önem arz eden Meryem Ana Evi bugün bir hac merkezidir... Bu konudaki bilgileri yazımızın Meryem Ana ve Artemis bölümüne bırakıyorum...

3. Yedi Uyurlar:

Şirince'den Efes Harabeleri ve Yedi Uyurlar Mağarasına 10 km yol bulunmaktadır. Dağdan aşağıya doğru inerek varılır. Eski yol da yeni yol da güzeldir. Yedi Uyurlardan 6 km Bülbül Dağına doğru çıkılarak Meryem Ana evine varılır (Semenderoğlu & Çakıcıoğlu, 2007).

Meryem Ana Evi'ne çıkmadan önceki durağımız Panayır Dağı eteklerinde Yedi Uyurlar Mağarası'dır. Hıristiyanlığın ilk dönemine ait olan hikâye, Kuran'da Kehf Suresi'nde de ((9.-26. ayetler) yer aldığı için mitolojik bir hikâye olmaktan çıkar. Başka bir deyişle İslam inanlıları için gerçekliği şüpheli bir olaydan çıkar ve imanın bir parçası haline gelir. Bu nedenle de gezmekte olduğumuz coğrafya dinlerin kesişim yerlerinden biri, çok önemli bir tarihi merkezdir.

Önce Ashab-ı Kehf hikâyesini hatırlayalım... Sonra Kuran ayetlerinin meallerini verelim...

Yedi Uyurlar (Ashab-ı Kehf) Hıristiyanlığın ilk döneminde İsa'ya iman etmiş gençlerdir. *Dakyanus (Decius)* döneminde yaşamışlar ve onun bu yeni dinin inanlılarına karşı zulmünden kaçmak için bir mağaraya sığınmışlardır. Burada köpekleriyle birlikte tanrı tarafından uyutulmuşlardır. Üç yüzyıl kadar süre geçtikten sonra uyanırlar. Bir gecelik uykuya daldıklarını zannetmektedirler. Oysaki dışarıda hayat değişmiş, Hıristiyanlık genel kabul gören bir din olmuştur... Onlar bunun farkında değiller... İçlerinden birini ekmek almak üzere mağaradan dışarı gönderirler... O da gider ve ekmek almak ister. Ancak ekmeğin karşılığını ödemek için verdiği para eski bir paradır... Olay duyulur ve sonunda halk onların 300 yıl uyuduklarına inanır... Onları kutsarlar ancak yedi uyurlar tekrar uykuya dalarlar ve bir daha uyanmazlar... Mağaranın bir tapınak haline gelmediği için daha sonradan üzerinin örtüldüğü de anlatılır...

Resim 4. Yedi Uyurlar, Selçuk

(Sağda Gökhan Akar, Solda Eren Büyüközmen ve ortada Mustafa Tözün)

Selçuk'ta gezmiş olduğumuz Yedi Uyurlar Mağarası'nın bu olayın geçtiği mağara olduğunu söyleyemeyiz. Dünyanın çeşitli ülkelerinde (İspanya'dan Endonezya'ya kadar) 33 kadar Yedi Uyurlar Mağarası olduğu iddia edilen yer bulunmaktadır. Bunlardan 4'ü Türkiye'dedir. Bunlar; Diyarbakır-Lice, Kahramanmaraş-Efsus/Afşin, İzmir-Selçuk ve Mersin-Tarsus'tur. Türkiye'deki yerlerden Ashab-ı Kehf mağarası olduğuna en çok inanılan yer ise Mersin-Tarsus'tur (Şenocak, 2019). Buna rağmen, ilk defa Süryanilerin naklettiği ve Mahabbarata Destanında dahi anlatılan Yedi Uyurlar'ı anmak için İzmir-Selçuk'taki Yedi Uyurlar'a gitmek te güzeldir. Bu hikayedeki yedi sayısının ezoterik anlamlarına dikkat çekmek gerekir. Zira Kur'an'da onların sayısının gerçekte yedi olmadığını ima eden ayet yer almaktadır (Kehf Suresi 22. Ayet).

Kehf Suresi 22. ayet:

"22. "Üç kişiydiler, dördüncüleri köpekleriydi." diyecekler. Şunu da diyecekler: "Beş kişiydiler, altıncuları köpekleriydi." Gaybı taşlamaktır/bilinmeyen şey hakkında atıp tutmaktır bu. Şöyle de derler: "Yedi kişidirler, sekizincileri de köpekleridir." De ki: "Onların sayısını Rabbim daha iyi bilir. Onlar hakkında bilgisi olan, çok azdır." O halde, onlar hakkında yüzeysel bir tartışma dışında hiçbir çekişmeye girme. Onlar hakkında, konuşup duranlardan hiç kimseye bir şey sorma." (Yaşar Nuri Öztürk meali.)

Resim 5. Yedi Uyurlar Mağarası'ndan bir görüntü

Selçuk'taki Yedi Uyurlar'ın önünde yer alan gözlemciler, turistler için önemli bir dinlenme yeri olmaya devam ediyor... Ayrıca faytonları da burada görmek mümkün... Özellikle Efes'in çevresinde faytonlarla bir gezi yapma imkânı da var...

Resim 6. Selçuk Yedi Uyurlar önünde gözlemciler
(Sağda Melih Kaan Sözmen, solda Mustafa Tözün)

4. Meryem Ana Evi:

Yedi Uyurlar'dan ayrılıp Bülbül Dağı'na tırmanışa çıkmadan önce Meryem Ana'ya ait büyük heykelin önünde hemen hemen tüm ziyaretçilerin yaptırdığı gibi fotoğraf çektiriyoruz.

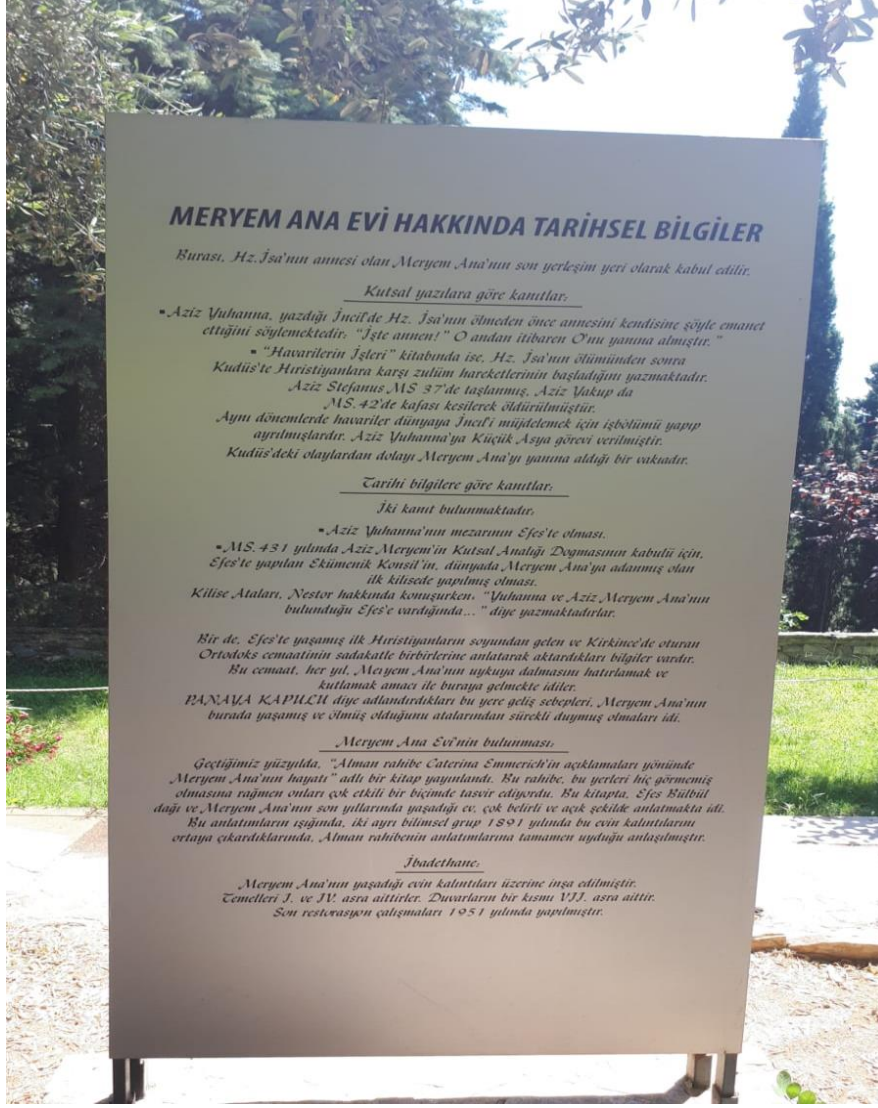
Resim 7. Meryem Ana Heykeli

(Sağda Gökhan Akar, solda Mustafa Tözün ve ortada Melih Kaan Sözmen)

Ata Nirun'un "Meryem, Bülbül Dağı'nın Sırrı" (Nirun, 2016) kitabında detaylı bir şekilde anlatılan Meryem Ana Evi'nin yerinin bulunuş hikâyesi Meryem Ana Evi'ne çıkıldığında karşımıza çeşitli dillerde yazılmış olan levhalarda özetlenmiştir.

Biz de daha önceki bir makalemizde de yer verdiğimiz bu konuya tekrar değinelim (Tözün, 2018) ve bir özet sunalım:

"Rahibe Anne Catherine Emmerich Almanya'nın Munster Bölgesi'nde Flamsk'ta 8 Eylül 1774'te doğmuş ve 1824'de ölmüştür. Hastalıklarından dolayı yatağa bağımlı hale geldi. Stigmatik bir rahibeydi. Emmerich, vizyonlar görüyor ve bunları anlatıyordu. Bu vizyon anlatımları kayıt altına alınmıştır. Ölümünden sonra Emmerich, 1892'de Münster Piskoposu tarafından kutsandı. Konumuzla ilgili olarak Emmerich'in vizyonlardan biri de Meryem Ana'nın Efes yakınlarında olan Evi üzerinedir. 1850'li yıllardan itibaren Meryem Ana Evi'nin yeri aranmış ve tespit edilmiştir. 1903'de Papa Leon XIII, sonra Papa Pius X Meryem Ana'nın Efes'te yaşadığını savlayan Efes Tezi'ni desteklediler. Arkeolojik çalışmalarla Efes Tezine destek sağlandı. Amerikan Quatman Vakfı ve İsviçreli Dr. Gschwind tarafından Meryem Ana Evi'ne ciddi fonlar sağlandı. 6 Mayıs 1951'de İzmir Katolik Kilisesi'nin desteğiyle "Panaya Kapulu Restorasyon ve Yaşatılması Derneği (Bugünkü adıyla Meryem Ana Derneği)" kuruldu (Nirun, 2016; Tözün, 2018)."

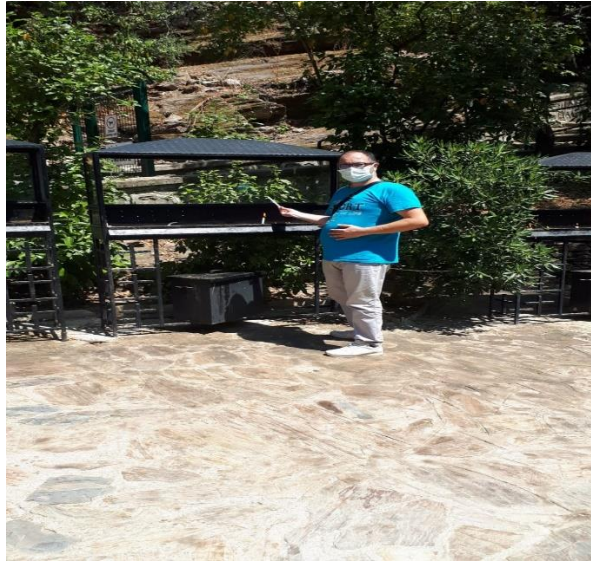
Resim 8. Meryem Ana Evi Hakkında Tarihsel Bilgiler sunan Türkçe bir Levha

Gezimiz de biz de Meryem Ana Evi'ni ziyaret ettik, çıkışta Meryem Ana ile ilgili Kuran ayetlerinin yazılı olduğu levhaları okuduk.

Resim 9. Meryem Ana Evi önü (Gökhan Akar)

Bundan sonra dileyenler dileklerinin kabulü için mum yakabilir veya dilek ağacına çaput bağlayabilir. Ancak pandemi koşullarından dolayı, ziyaretçilerin dilek ağacı vazifesi gören duvara çaput yerine maskelerini asması üzerine bu uygulamanın pandemi sonuna kadar kaldırıldığını gördük.

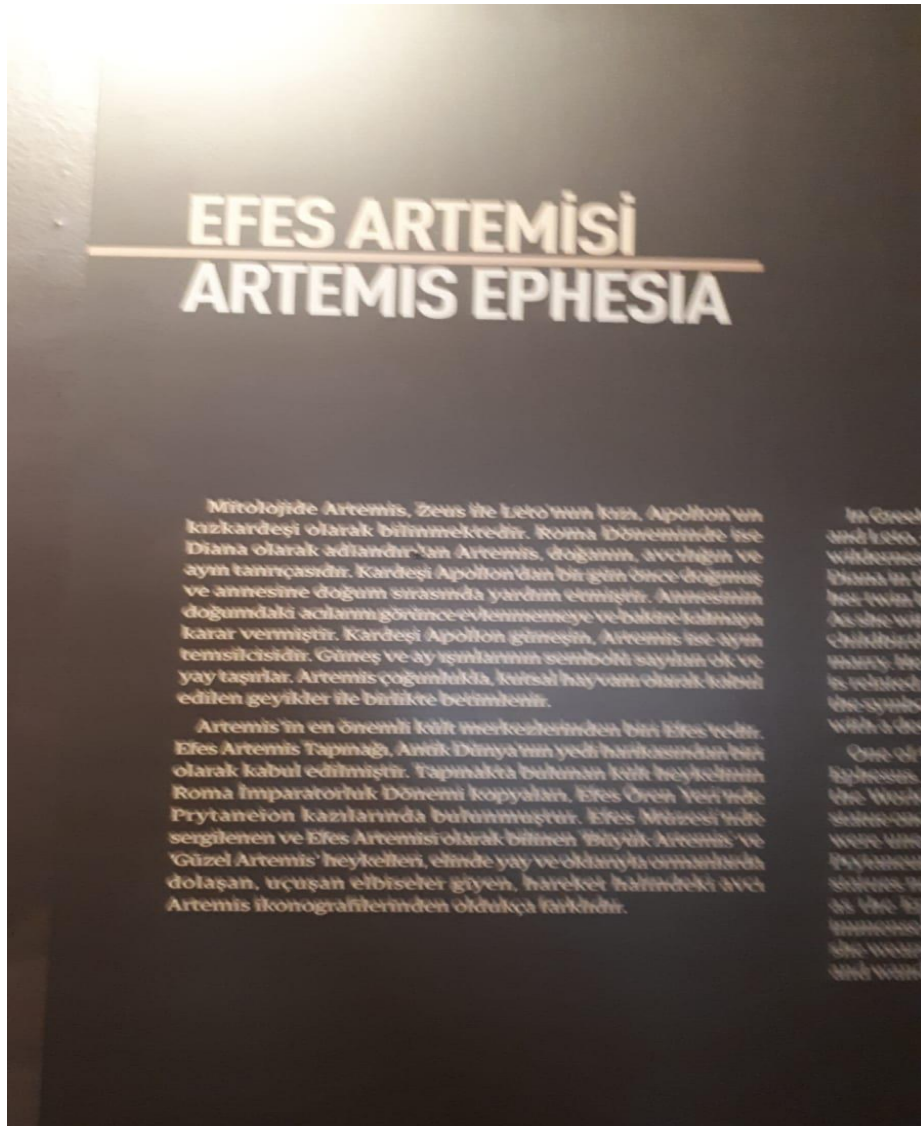

Resim 10. Meryem Ana Evi'nde dilek mumu ritüeli (Mustafa Tözün)

5. Efes Müzesi'nde Artemis:

Meryem Ana Evi'nden aşağı inildiğinde Selçuk Müzesi ziyareti gerçekleştirildi. Efes'e ait olan eserler görüldü. Bunlar içerisinde en etkileyici olanları Artemis'e ait büyük heykellerdir.

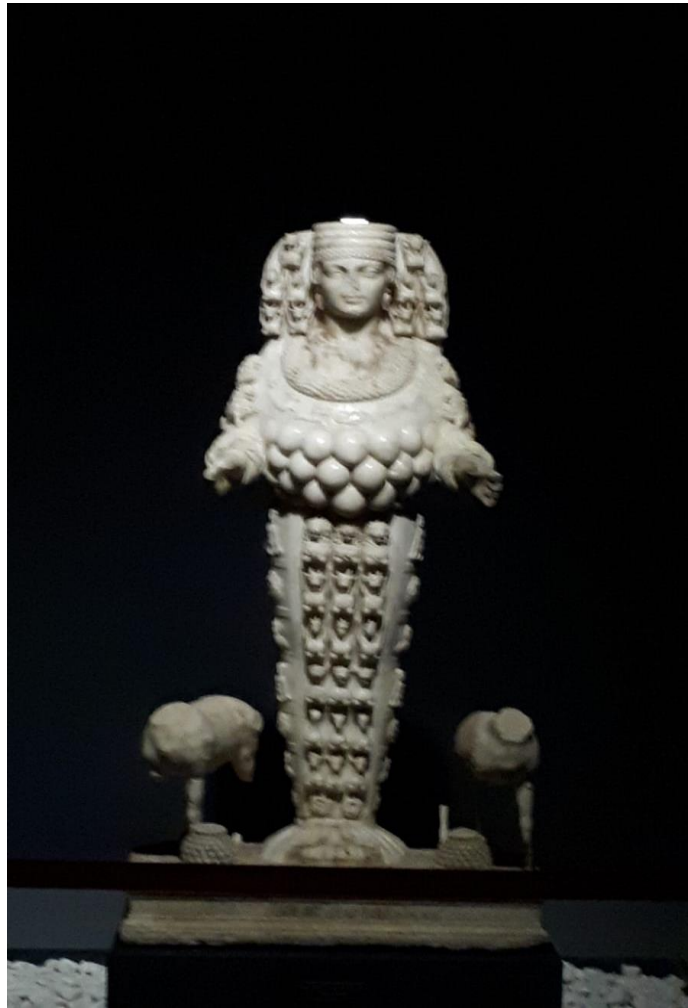
Şu yazıyı Efes Müzesi içerisinde görürüz: *“Dünyanın yedi harikasından biri olan Artemis Tapınağı'nda bulunan Artemis kült heykelinin Roma İmparatorluk Dönemi kopyaları Prytaneion kazılarında bulunmuştur. Efes Müzesi'nde sergilenen ve Efes Artemis'i olarak bilinen “Büyük Artemis” ve “Güzel Artemis” heykelleri elinde yay ve oklarıyla ormanlarda dolaşan, uçuşan elbiseler giyen, hareket halindeki avcı Artemis ikonografilerinden oldukça farklıdır. (Resim 10).”*

Resim 11. Efes Müzesi'nde Efes Artemis'i Hakkında Yazı

Daha önceki makalemizde (Tözün, 2018) Efes Artemis'i ile Hıristiyanlığın Meryem Ana'sı arasındaki benzerlikleri ele almıştık. Pagan bir toplumun tüm inanç yapısının yeni dinin içinde yaşatılmasına dair bir örneği Artemis'ten Meryem Ana'ya aktarılan özellikler ile incelemiştik. Burada kısaca değinelim:

“Artemis’e (Genel olarak (Ana Tanrıçalara) ait şu unvanlar ve özellikler Meryem Ana’da görülmektedir: a. Sevgili-oğul teması ve “Tanrı’nın Annesi” Unvanı, b. “Göğün Kraliçesi” Unvanı, c. “Ölümlere Hayat Veren” ve “Günahların Bağışlayıcısı” Unvanı, d. “Stella Maris” (Denizyıldızı) Unvanı, e. Hayvanların Hanımefendisi Unvanı, f. Bakire olup doğum yapmak, g. Karanlık ve Siyah ile ilişkili olmak, h. Tanrıçanın “Toprak Ana” olması, i. Ay ile temsil edilme, j. Yılan ile temsil edilme, k. Şifa Vermek vb.” Bu Ana Tanrıçaya ait özelliklerin İslam’ın yayıldığı topraklarda Fatıma Ana’ya da geçtiğini söyleyelim. (Tözün, 2018).

Resim 12. Efes Müzesi'nde Efes Artemis'i Heykeli

6. Sonuç:

30.06.2021 tarihinde yapmış olduğumuz bu gezinin sonunda Selçuk'tan Kuşadası'na (Antik çağ ismiyle *Scala Nova*) gidildi. Sıcak bir günün sonunda Şirince, Yedi Uyurlar, Meryem Ana ve Efesli Artemis'e dair bilgilerimiz tazelenmiş olarak denizin ve güneşin keyfini çıkarttık.

Kaynaklar:

1. Eldem, B. (2003). 2012 Marduk'la Randevu. İnkılap Kitabevi.
2. Kaya, N. K. (2012). Şirince köyü örneğinde kırsal mimari mirasın kırsal turizmin gelişmesine katkısının tartışılması. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2012(1), 119-123.
3. Kılıçaslan, Ç., Malkoç, E., Özkan, M. B., Tunçalp, G., & Aydın, A. O. (2012). Kentsel sit yerleşimlerinde dış mekan yaşantısının değerlendirilmesi: Şirince Köyü, Selçuk. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 49(3), 265-274.
4. Nirun, A. (2016). Meryem, Bülbül Dağı'nın sırrı, Wizart Edutainment, İstanbul.
5. Semenderoğlu, A., & Çakıcıoğlu, R. O. (2007). Şirince'de kültürel turizmin gelişimi. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, (22).
6. Şenocak, E. (2019) “Ashabı-ı Kehf/Yedi Uyurlar” Kıssasının/Efsanesinin Sembolik Tahlili. MULTİDİSİPLİNER ÇALIŞMALAR I, 156.
7. Tözün, M. (2018). Ana Tanrıçanın Geri Dönüşü: Bakire Meryem ve Efes Konsülü ve Teôtokos. ESTÜDAM Mitoloji Dergisi. S. 1-26.
8. Yaşar Nuri Öztürk Mealli. <https://www.kuranayetleri.net/kehf-suresi/yasar-nuri-ozturk-meali> (Erişim: 1.7.2021).
9. Yüksel, H. (2014). İnternet gazeteciliğinde bilgi kirliliği sorunu. Atatürk İletişim Dergisi, (6), 125-138.